

דף לה

סט. א. גילוח והשחתת הזקן שאסרה תורה לכהנים ולישראל — כיצד?
ב. מה דינו של זקן האשה והסריס לענין ההלכות השונות שבזקן?

א. איסור גילוח הזקן האמור בכהנים ואיסור השחתה האמור בישראל, למדו בגזרה שוה (פאת פאת) להשוות דיניהם; אין איסור אלא בגילוח שיש בו השחתה — זהו תער, להוציא מספרים שאין בהם השחתה, ולהוציא ליקוט במלקט וברהיטני (= מקצוע; מגרדת. וי"מ: מין מספרים) שאינו גילוח [ולרבי אליעזר גם זה בכלל גילוח ואסור. ע' מכות כא]. וכן למדו שהנשים אינן מצוות בהשחתת זקן כלל, שהרי מיעט בפרשת כהנים בני אהרן ולא בנות אהרן.

א. גילוח הזקן במספרים כעין תער — מותר. ומכל מקום כתבו להיזהר שלא לגלח בחלק התחתון של המספרים, שהוא כתער (רמ"א קפא, י בשם תרומת הדשן). ויש שהחמיר בכך מעיקר הדין, שלא התירו אלא במספרים שלא כעין תער (ע' חתם סופר קלט-קמ).

ובהגדרת 'כעין תער' — יש אומרים: בסמוך לבשר (ע' במפרש לניזיר נח). ויש מפרשים, שעוקר השער מעיקרו (תוס' שם מ:). ויש מפרשים, כל שאין בו כדי לכוף ראשו לעיקרו. ונקטו האחרונים כדעה הראשונה, שכל שאינו סמוך לבשר — אינו בכלל 'כעין תער'.

ב. יש מי שאסר לגזוז במספרים וכד' משום איסור לא ילבש — שמתקן עצמו כדרך הנשים. ולא דנו בסוגיא אלא משום איסור גילוח. (ע' שו"ת צמח צדק יו"ד צג. וכתבו פוסקים שכיון שכבר נתקבל הדבר שגם האנשים עושים כן, שוב אינו בכלל 'לא ילבש').

ד. מריחת חומר המכלה את השער — מותר, שאינו בכלל 'גילוח'. (עפ"י נוב"י תנינא יו"ד פא, מובא בפ"ת קפא סק"ה).

ה. אין חילוק בין תער העשוי ממתכת ובין דבר חד העשוי מכל חומר אחר. (ע' פתחי תשובה שם; שבט הלוי ח"ה קא).

ב. זקן האשה והסריס; לענין השחתה אין מוזהרים עליו.

כן מפורש בגמרא לענין זקן האשה. ופשטות הדברים מורים שהוא בזקן הסריס (כן נקט החזו"ן-איש ועוד). ויש חולקים (עפ"י פנים מאירות; פני משה ניזיר ספ"ח).

לענין נגעים, בין לטומאה בין לטהרה — הרי הן כזקן לכל דבריהם.

דפים לה — לו

ע. איסורי קרחה גדידה ושריטה — מה טיבם ומה ביניהם?

איסור קרחה על המת — כמשמעו. גדידה — היא פציעה על ידי כלי. ושריטה — ביד. כן היתה ההנחה הפשוטה. אולם לפי הסבר אחד בגמרא, לדעת איסי שריטה וגדידה אחת היא (— משמעות שתיהן בין ביד בין בכלי (רש"י). וחילקן הכתוב לעבור עליה בשני לאוין. תורי"ד).

הנשים מוזהרות כאנשים בלאוין אלו, מלבד לדעת איסי, האשה אינה מוזהרת בקרחה (בנים אתם... ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת. לאביי, למד איסי לפטור את הנשים בגזרה שוה קרחה קרחה מבני אהרן. ולרבא גזרה שוה בין עיניכם מתפלין). אבל מוזהרת בגדידה ובשריטה (כי עם קדוש אתה...)

מרבה אני את הגדידה והשריטה שישנן במקום שער ושלא במקום שער, וממעט את הקרחה שאינה אלא במקום שער).

קרח ארבע וחמש קרחות [אפילו קרח כמה קרחות ביחד בהתראה אחת. ע' מכות כ. ואם קרח בזה אחר זה בהתראה אחת — ע"ש ב'קונטרס' ובתוס'] — חייב על כל אחת ואחת (לא יקרחו קרחה. וכן הדין בשרט לנפש, אם שרט כמה שריטות על מת אחד — חייב על כל אחת ואחת. מכות כ). וחייבים על קרחה בכל הראש, לאו דוקא בין העינים (בראשם — ולמדים גזרה שוה ישראל מכהנים). ואין חייבים בלאו זה אלא כשעושים כן על המת. (למת. ולמדים גזרה שוה כהנים מישראל).

א. קרח קרחה אחת על כמה מתים — בתוספתא (מכות) מובאת דעת רבי יוסי לחייב על כל מת ומת (וכן מובא בספר החינוך — תסח). ואולם הרא"ש וטשו"ע (יו"ד קפ) פסקו שאינו חייב אלא אחת (וכן יש מי שדייק מלשונות הרמב"ם — ע"ז יב, יב טו). ואינו דומה לאיסור שריטה שחייבים על כל מת ומת (כמו שאמרו במכות כ).

ב. שרט על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים — אינו חייב, כנזכר. וכתב בשלחן ערוך (יו"ד י"ד קפ,ו) שפטור ומותר. והב"ח אוסר. (ושמא נחלקו אם שייך בזה איסור חבלה לעצמו, או כיון שעושה כן כדי להפיג צערו אין איסור).

שאר דיני קרחה ושריטה וגדידה — ע' במכות כ-כא.

דף לו

עא. מה דין הנשים בעבודות הקרבנות?

הסמיכות והתנופות וההגשות והקמיצות וההקטרות והמליקות והקבלות (ובכלל זה הולכת הדם והקומץ. ראשונים) והזאות [זריקת הדם בקרבן בהמה או הזאה בעוף]. והוא הדין להזאת שמן שבמצורע. ערמב"ן] — נוהגים באנשים ולא בנשים, חוץ ממנחת סוטה ונזירה המביאה שלמיה, שהן מניפות עם הכהן (הכהן מניח ידו תחת ידה ומניף. יש מפרשים תחתה ממש ויש מפרשים שהיא מחזקת בשפת הכלי והכהן בתחתיתו. ע' בראשונים), כפי שדרשו חכמים מן המקראות.

א. שחיטת הקדשים כשרה בנשים (משנה זבחים לא). זהו מצד הדין, אבל ב'הלכות ארץ ישראל' החמיר לכתחילה שנשים לא ישחטו, אף בחולין. (מובא בתוס' זבחים ועוד).

ב. היציקות והבלילות — כשרות בנשים כשם שכשרות בזר. וצדדו התוס' שהוא הדין לפתיתות ומליחות. (מובא ברמב"ן. וכן פסק הרמב"ם — פסולי המוקדשין יא,ז).

ג. כל העבודות המעכבות בהכשר הקרבן, אם עשאו הנשים — חיללו עבודה, אבל סמיכה שאינה מעכבת — לא נפסל הקרבן בסמיכת האשה (תוס'. וע' שער המלך — עבודת יוהכ"פ א,ב). וכן לענין הגשה והנפה. (רמב"ם פסוה"מ יא,ז).

ולדברי רבי יוסי ורבי שמעון (בעירובין צו), הרשות בידן לסמוך. וכן פסקו הרבה ראשונים. ויש חולקים.

ד. קרבן האשה — הכהן מניף (כן כתב רש"י ורבנו גרשום — מנחות סא. וכן פסק הרמב"ם). ויש מי שכתב שהאשה עושה שליח, את בעלה או את קרובה, להניף בעבודה. (פסקי הר"ד — מנחות שם, ודלא כמש"כ בתוספותיו כאן שהכהן מניף).

ה. אשה שהקטירה, יש להסתפק אם חייבת מיתה כדין זר ששימש, אם לאו. (עפ"י פרשת דרכים — דרך מצוותיך דף סט ע"ד. וע' שעה"מ ריש הל' עביוה"כ).